

Wetenschapsraad EU: het moet maar eens afgelopen zijn met gedogen van homeopathie in de gezondheidszorg

Het moet maar eens afgelopen zijn met het gedogen van de homeopathie in de gezondheidszorg. Homeopathische middelen moeten net zo worden behandeld als alle andere geneesmiddelen, en geen voorkeursbehandeling meer krijgen. Er is immers geen enkel bewijs dat de middelen werken 'tegen welke bekende ziekte ook', en dus mogen ze op geen enkele manier die indruk wekken. Dat schrijft de koepel van de Europese wetenschapsacademies EASAC in een advies aan de Europese Commissie.

[Maarten Keulemans](#) 20 september 2017, 17:00 [Volkskrant.nl](#)

Homeopathische middelen hebben een soort uitzonderingspositie: ze worden weliswaar gekeurd door het College ter Beoordeling van Geneesmiddelen (CBG), maar alleen op veiligheid en niet op werkzaamheid. Dat moet anders, vindt de wetenschapsraad. 'Je moet het onder dezelfde regulering brengen als alle andere middelen', zegt hoogleraar interne geneeskunde Jos van der Meer, die namens de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW) meeschreef aan het advies. 'Als een middel niet voldoet aan de claim van werkzaamheid, wordt het niet toegelaten.'

Geen vergoeding

De raad meent bovendien dat homeopathische middelen en diensten niet meer vergoed zouden moeten worden, 'tenzij uit uitgebreid onderzoek is gebleken dat zij werkzaam en veilig zijn'. Reclameclaims over eventuele werkzaamheid moeten nog meer dan nu al het geval is worden uitgebannen, en op homeopathische producten moet altijd te zien zijn wat erin zit, 'zodat je inzichtelijk maakt dat zo'n middel uit honderd procent water bestaat', aldus Van der Meer. De adviezen van de 'Europese KNAW' zijn vrijblijvend, maar wel invloedrijk bij Europese beleidskwesties.

Zo'n 700 duizend Nederlanders consulteren jaarlijks een homeopaat, volgens Brusselse cijfers; een tot zelfs vier miljoen kopen weleens een homeopatisch middeltje. 'Te gek om los te lopen natuurlijk dat we daar geld aan uitgeven, zonder dat die middelen ook maar enige bewezen werking hebben', vindt Van der Meer. Wél kan er soms sprake zijn van een placebo-effect, noteert de raad, waardoor het lijkt of het middel werkt.

Tevreden consument

'Een belangrijk advies, dat maar weer eens laat zien dat er onder wetenschappers in heel Europa kritiek is op de positie van de homeopathie', reageert Thomas Dorlo, klinisch farmacoloog aan het Nederlands Kanker Instituut en bestuurslid van de Vereniging tegen de Kwakzalverij. Dat homeopathische middelen zo populair zijn, komt volgens Dorlo onder meer doordat ze 'een soort impliciete goedkeuring' hebben. 'Ze worden behandeld door het CBG, zijn verkrijgbaar bij de apotheek en worden vergoed in de aanvullende verzekering. Dat geeft consumenten het gevoel dat ze vast ook wel iets zullen uithalen.' Volgens CBS-cijfers zijn consumenten overigens ook meer tevreden over de alternatief genezer (rapportcijfer 8,1) dan over de huisarts (7,7) en de specialist (7,8).

Bestuurslid van de Artsen Vereniging Integrale Geneeskunde (AVIG) en homeopatisch arts Frans Kusse vindt het advies eenzijdig. 'Wat ons opvalt, is dat de EASAC zich alleen baseert op onderzoeken met een negatieve uitkomst voor de homeopathie. Positieve onderzoeksrapporten worden niet gebruikt', signaleert Kusse. Wat daarachter zit: 'De EASAC denkt vanuit een puur scheikundig model: een middel kan alleen werken als er werkzame moleculen in zitten. Terwijl wij zeggen: veel belangrijker is dát het werkt, en het bewijs daarvoor is er.'

Bij de beesten af

Opvallend is dat het advies ook met nadruk het gebruik van homeopathische middelen bij vee afwijst. In een richtlijn voor de organische landbouw moedigt de EU het gebruik van homeopathische middelen expliciet aan, om zo het gebruik van antibiotica tegen te gaan. Maar hoewel de EASAC 'het strategische belang van pogingen om antibiotica tegen te gaan' erkent, vindt het orgaan dat de landbouw niet een achterdeurtje mag worden waardoor de homeopathie alsnog legitimiteit krijgt.

Alternatieve geneeswijzen in Europa

Dorlo kent dat standpunt. 'Je krijgt vaak te horen: er is nog niet genoeg onderzoek gedaan. Ondanks honderden studies die geen enkel effect laten zien,' zegt hij. 'De kracht van dit advies is nou net dat het de zaak omdraait en zegt: het moet afgelopen zijn met de uitzonderingspositie, er moeten dezelfde regels gelden als voor geneesmiddelen.'

De Europese artsenorganisatie CPME riep twee jaar geleden ook al op alternatieve geneeswijzen meer aan banden te leggen. Homeopathie is vooral in Frankrijk, Oostenrijk en Duitsland populair: ruim 10 procent van de bevolking zegt het afgelopen jaar een homeopaat te hebben bezocht. Volgens cijfers van de homeopathische industrie gaat er in Europa jaarlijks voor ruim één miljard euro aan homeopathische middelen over de toonbank. Een omzet die per jaar met zo'n 6 procent groeit.

Het oude refrein

'Ik ken iemand bij wie het wél hielp!'

De tante die opeens opkikkerde, de buurman bij wie de pijn al snel verdween: anekdotes over de heilzame werking van homeopathie te over. Het lastige is dat zulke uitspraken zelden goed zijn te controleren. Werd het herstel echt wel veroorzaakt door het middel? Gebruikte de tante daarnaast niet ook reguliere medicijnen? Of knapte de patiënt wellicht spontaan op, aangezien de meeste lichte aandoeningen vanzelf wegtrekken?

Een andere mogelijkheid is dat niet het middel maar het placebo-effect zijn werk deed. Uit onderzoek blijft dat invoelende, betrokken artsen dat effect versterken. Bij een beroemd experiment testte een Britse huisarts bij patiënten met vage klachten wat beter hielp: een placebopil of een geruststellend praatje. Opvallend genoeg leek de positieve opstelling van de arts meer uit te maken voor het placebo-effect dan de pillen zelf.

'Veel verzekeraars vergoeden homeopathie, dan zal het toch wel werken?'

Bij zorgverzekeringen is er een groot verschil tussen het basispakket en de aanvullende verzekering. Bij het basispakket beslist de overheid welke behandelingen wel en niet vergoed worden. Belangrijk criterium daarbij is effectiviteit: is wetenschappelijk bewezen dat een behandeling helpt? Homeopathie is om die reden niet opgenomen in het basispakket.

Maar zorgverzekeraars kunnen in de aanvullende pakketten zelf bepalen welke behandeling ze wel en niet vergoeden. Bij het opstellen van die pakketten - waarvoor klanten extra premie betalen - kijken zorgverzekeraars vooral aan welke behandelingen behoefte is, al moet een behandeling ook veilig zijn en geen reguliere zorg in de weg zitten. Veel zorgverzekeraars vergoeden daarom een bepaald bedrag voor alternatieve zorg, homeopathie, acupunctuur of kunstzinnige therapie. Dat zegt dus niets over het wetenschappelijk bewijs van de werking, maar alles over de wensen van de klant.

'Ach, baat het niet, dan schaadt het niet!'

Inderdaad lijken homeopathische middelen op het eerste gezicht onschadelijk - ze zijn immers gekeurd op veiligheid, en als ze toch alleen uit water bestaan is er weinig reden tot zorg. Maar problemen kunnen ontstaan als een patiënt vanwege een homeopathische behandeling de reguliere behandeling uitstelt, zeggen critici. Onderzoek wijst bovendien keer op keer uit dat homeopaten er een handje van hebben reguliere geneeskunde af te wijzen, 'bijvoorbeeld door actief tegen mazelenvaccinatie te adviseren', zegt klinisch farmacoloog Thomas Dorlo.

Homeopathisch arts Frans Kusse van beroepsvereniging ANVI spreekt dat overigens met klem tegen: 'Wij zijn artsen. We gaan geen longontsteking met homeopathie behandelen, en iemand met kanker sturen we meteen naar de oncoloog.'

Een probleem apart vormen kruidenmiddeltjes die worden verkocht onder de algemene noemer 'homeopathie'. Ingrediënten uit zulke middelen kunnen de effectiviteit van reguliere behandelingen, zoals chemokuren, in de weg zitten - met name omdat de patiënt het gebruik van zo'n middel vaak verzwijgt voor de arts.